

מעדני אשר

שאלות וחקירות בענייני פרשת השבוע

י"ד ע"י מכון "מעדני אשר" בית שמש

פרשת דברים - תשעת הימים תשפ"ג

גליון תתקנ"ד שנה כ'

האם מותר להשהות סיום כדי שיוכל לאכול בשר בתשעת הימים?

יש לחקור הא דמותר לאכול בשר בסעודת סיום, הני מילי כשאירע שגמר מסכתא בתשעת הימים, אבל להשהות סיום מסכתא כדי שיוכל לאכול בשר בתשעת הימים אסור או דילמא מותר להשהות סיום עד תשעת הימים כדי שיהא מותר לאכול בשר.

הנה בבאר היטב סימן תקנ"א וכן בחיי אדם כלל קל"ג ס"ק ט"ז, וכן הורה הגאון רבי שלמה זלמן אירבעך זצ"ל מובא בספר הליכות שלמה בין המצרים פרק י"ד ע"מ 38 מביא בשם האליה רבה דדוקא בסיום שנזדמן מותר לאכול בשר בתשעת הימים, אבל לא ימהר או יאחר לגמור מסכתא כדי שיוכל לאכול בשר.

וכעין זה כתב בשו"ת האלף לך שלמה אור"ח סימן שי"ז לגבי תענים בכורים בערב פסח, דדוקא סיום בזמנו מותר, אבל לא לעכב מזמן אחר לערב פסח, דבכזה אופן אינו ראוי לדחות תענית בזה.

אבל באחרונים תמהו עליו: דאיכא גמ' מפורשת דמשמע דמותר, דאמרין במו"ק ט' ע"א ואם איתא דמערבין שמחה בשמחה איבעי ליה למנטר עד החג ומיעבד שבעה להכא ולהכא, ודילמא מינטר לא נטרינן והיכא דאתרמי עבדינן, איבעי ליה לשיורי פורתא, ומתרץ שיורי ביהמ"ק לא משיירינן, חזינן דלולי דאסור לשיירי בבית המקדש דהיא דבר חשוב ביותר היה צריך לשייר בבנין ואז היה חשוב דאתרמי החינוך ברגל, א"כ ה"ה לגבי סיום מסכתא אע"פ שמשוהו לזמן מקרי זמנו כשמסיים, עיין שו"ת משנה שכיר אור"ח סימן קמ"ד, וכן בדעת תורה אור"ח בסימן הנ"ל, ובכף החיים בסימן הנ"ל, וכן בשו"ת אבני זכרון שבתשובות אריה דבי עילאי אור"ח סימן י"א, הקשו מגמ' הנ"ל, וכן בדברי שאול יור"ד סימן שצ"ט.

ובשו"ת חסד לאברהם מ"ק סימן כ"ז כתב לדחות ראייה הנ"ל דדוקא התם דאם דוחים את המצוה יעשה בזמן מוכשר יותר, לכך מותר ומקרי זמנו, משא"כ הכא אינו מוכשר יותר לעשות סיום בתשעת הימים, לכך צדק האליה רבה.

ובש"ך יור"ד סימן רמ"ו ס"ק כ"ז כתב בשם מהר"ם מינץ דכשבאין לסיים מסכתא ישייר מעט בסוף עד שעת הכושר יומא דראוי לתקן בו סעודה, חזינן דמותר לשייר.

מדוע מי שעושה סיום אינו מותר לאכול בשר כל היום?

יש להקשות: מדוע בכור העושה סיום בערב פסח מותר לאכול בכל ערב פסח, משא"כ העושה סיום בתשעת הימים אינו מותר לאכול בשר רק באותה סעודה.

הנה בשו"ת ארץ צבי אור"ח ח"ב סימן ע"ט כתב דבשבוע שחל בת"ב האיסור על עצם אכילה לכך אסור, אחרי הסעודת מצוה, משא"כ בתענית בכורים אין איסור אכילה מצד עצמה רק תענית, זכר לבכורים, א"כ כיון שאכל כבר לא קיים התענית, משא"כ בשאר תענית להרבה שיטות אף שאכל חייב להתענות דיש ב' ענינים א' תענית ב' איסור אכילה.

קטן שעושה סיום מסכתא בתשעת הימים

האם לגדולים מותר לאכול בשר?

כתב הרמ"א סימן תקנ"א ס"י שבסיום מסכתא בתשעת הימים מותר לאכול בשר וכתב המשנה ברורה ס"ק ע"ג שמתירים לאכול גם אותם שלא למדו עמהם.

איכא כמה טעמים מדוע יש ענין לעשות סיומים בימים אלו

- א. ע"פ מה שכתב בספר דברי אמת להחזקה מלובלין זצ"ל ליקוטין איכה טעם על מה דאיתא בשו"ע בסעודת ברית קודם תשעה באב אין רשאי להיות רק מנין, ובסיום אין לדקדק כלל, והטעם הדבר כי התורה הוא התיקון על החרבן דהחורבן היה על עזבם את תורת, והגאולה תהיה ע"י התורה, כמו שפירשו רז"ל על כן בסיום קודם תשעה באב מותר להיות כמה שירצו, ואפשר משום טעם הנ"ל היה ענין לעשות סיומים כדי לתקן עון ביטול תורה, מעדני אשר.
- ב. משום שבית המקדש נחרב משום שנאת חינוס ובסיום מסכתא עבידנא יומא טבא לרבנן, ושמחין זה עם זה ואחד עושה סיום והשני אוכל בגלל זה בשר, והוא היפך שנאת חינוס ותיקון לזה, כך כתב בחדושי הרי"ם.
- ג. כי חובה ומצוה עלינו לעשות פועל דמיוני על לעתיד שימים אלו יתהפכו לששון ושמחה, כך כתב בספר שלחן מלכים ששמע מבבל קדושת יום טוב מסיגעט.

יש לחקור קטן המסיים מסכתא בתשעת הימים האם יכולים מנין גדולים לאכול בשר או דילמא כיון שקטן אינו מצווה על תלמוד תורה, אי אפשר לאכול בשר

הנה בשו"ת צנפת פנח דווינסק ח"ב סימן י' דן בקטן שעשה סיום מסכתא האם יכול לפטור את הבכורים מתענית בכור בערב פסח ודן שם באריכות האם קטן מקיים מצות תלמוד תורה, והאם קטן צריך ללמוד כל התורה, ומה אביו חייב ללמדו, והאם הקטן חייב בתורה שבעל פה.

ומסיק: שכיון שגבי תלמוד תורה מלבד לימוד התורה, יש עוד מצוה של ידיעת התורה, ולכן אם על ידי לימוד שלמד בזה שהיה קטן יהיה לו ידיעה בגדלות די בזה, והרבה יש להאריך בזה, על פי דברי הרמב"ם פ"ה מהלכות קרבן פסח ה"ז שקטן שהגדיל לאחר הפסח קודם פסח שני, אם עשה פסח ראשון אין צריך לעשות שוב פסח שני, והרבה יש להאריך בזה, עכ"פ כיון שלגדר ידיעה מהני מה שלמד אז שייך בזה שפיר גדר מצוה, א"כ ה"ה לגבי תשעת הימים.

וכעין זה נשאל בשו"ת בצל החכמה חלק ד' סימן ק' האם סיום מסכתא של קטן מהני להפטר על ידו מתענית בכורים בערב פסח, ומסיק דמהני, עי"ש באריכות. **וכן פסק השבט הלי** מובא בקובץ מבית לוי ע"מ כ"ז ס"ק י' שמתור לאכול בשר ע"י סיום של קטן, וכן פסק הגר"ח קנייבסקי זצ"ל, מובא בספר הקטן והלכותיו שאלה י"א ע"מ 26. **ובחשוקי חמד** בכורות כ"ז ע"מ א' להגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א כתב שמו"ח מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל סבר שקטן שסיים מסכתא בתשעת הימים אין המשתתפים יכולים לאכול בשר, וכן בערב פסח.

גליון זה נודב ע"י ידידנו

הרב משה חיים מילער שליט"א בארא פארק

לזיכוי רבבות

יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות

יזכה לכל ברכות התורה

ויזכה לרוות נחת מכל יוצאי חלציו

גליון זה נודב ע"י גיסי היקר
הרה"ג רבי יוסף נחמן רייך שליט"א ירושלים
לרגל שמחת הבר מצוה לבנו
היניק וחכים כמר שמעון נ"ו
וברכת מזל טוב לאביו
מו"ח הגאון בן ציון רייך שליט"א
יד ימינם ואיש אמונם של אדמור"י בית צאנז

ולחמיו ידידנו הגאון שאול יהודה הנדלס שליט"א ראש כולל שירת דוד ולזקנו הגאון המפורסם רבי נפתלי נוסבוים שליט"א ראש ישיבת חיי משה יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות ירוה נחת מכל יוצאי חלציו

איך יכול להיות שעשו גמילות חסד בזמן בית המקדש השני

הרי היה ביניהם שנאת חינם?

איתא בגמ' יומא ט' עמוד ב' מקדש ראשון מפני מה חרב, מפני שלשה דברים שהיו בו עבודה זרה, וגלוי עריות, ושפיכות דמים וכו' אבל מקדש שני, שהיו עוסקין בתורה ובמצות וגמילות חסדים מפני מה חרב, מפני שהיתה בו שנאת חנם, ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד שלש עבירות, עבודה זרה, גלוי עריות, ושפיכות דמים.

יש להקשות: איך יכול להיות שבזמן בית המקדש השני עשו גמילות חסד אחד עם השני, הרי היה ביניהם שנאת חינם, מעדני אשר.

איכא כמה תרוצים

א. אע"פ שעשו הרבה גמילות חסדים עם הרבה אנשים, מ"מ היו אנשים אחרים ששנאו, מכאן למידים דיכול להיות אדם שעוסק כל ימיו בגמילות חסדים ואוהב אלפי בני אדם ועושה איתם חסדים, ביקור חולים הכנסת אורחים והלווית המת מסייע להם בהלוואות וכיוצא בו, אך כנגד כל אלו יש לו אדם אחד שהוא שונא, נחשב לחוטא שהוא נחשב כאילו לקוי בשלש עבירות חמורות, מעדני אשר.

ב. אין זה סתירה, הרבה גמילות חסדים ומי כעמך ישראל, אבל שנאת חנם נוראה ואיומה, רחמנא ליצלק, וגם בימי החורבן היה אותו דבר היה גמילות חסדים, אבל שנוא אחד את השני, מעדני אשר.

ג. ע"פ מה שכתב בחדושי הרי"ם פרשת שמני, עיין באריכות בספר החדש מעדני אשר חלק ו' פרשת שמני דלכן החסידה עוף טמאה אע"פ שהוא עושה חסד, משום שעושה חסד רק עם חברותיה זה לא חסד, דמתכוין לטובתו, א"כ אפשר שגם בימי החורבן היה כך שהיו עושים גמילות חסדים רק עם החברים זה לא נקרא חסד, מעדני אשר.

ד. ע"פ מה שכתב במהר"ל להסביר את הגמ' גיטין נ"ה עמוד ב' אקמצא ובר קמצא חרוב ירושלים, ע"ש הסיפור דיש להקשות מה חטאו ופשעו של קמצא, הרי קמצא לא חטא כלל ומדוע מזכירים אותו שבגללו חרבה ירושלים, ותיירך דרך המקום שיש בו שנאת חנם שיקח לו אוהב לחלוק עם אחר ששונא לו, וזה היה כאן, שהיה רחמיה קמצא, וזאת האהבה עצמה הוא באמת חלוק ופירוד ומחלוקת כמו השנאה, כי על ידי זה נעשה מחלוקת, לפי הנ"ל נראה לתירץ דהגמילות חסדים שעשו עם אנשים מסוימים זה כדי להתחנף אליהם שישכימו לחלוק עם האחר, וכל המטרה של הגמילות חסדים זה לשנאת חינם, מעדני אשר.

ה. ע"פ מה שכתב בחפץ חיים בהקדמה דבבית שני גברה שנאת חנם ולשון הרע, ובעבור זה נחרב הבית כמבואר בגמ' יומא ט' ע"מ ב' והגם שהגמ' נקטה שנאת חנם, הכוונה הוא על לשון הרע גם כן שיוצאת מצד השנאה, דאי לאו הכל לא היו נענשים כל כך, והיינו דסיים שם בגמ' ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד שלש עבירות, עבודה זרה, גלוי עריות, ושפיכות דמים, וזה מצינו בגמ' ערכין ט"ו גבי לשון הרע, ומאז ועד עתה בכל יום אנו מצפים ומתפללים לפני הקב"ה שיקרב אותנו ואין מתקבלת תפלתנו, וכאשר נחפשה דרכינו ונחקורה איזה עוונות הם מהעקרים הגורמים לאריכות גלותנו נמצאם הרבה, אך חטא הלשון הוא על כולו כיון שזה היה העיקר לסבת גלותנו, אם כן כל כמה שלא נראה לתקן החטא הזה אין תוכל להיות גאולה, כיון שזה החטא פגם כל כך שעל ידי זה גלינו מארצנו, על אחת כמה וכמה שאינו מניחנו לבא לארצנו.

וכן כתב בספרו משנה ברורה סימן תקמ"ט דכל הסיבה שמתענים מפני הצרות שאירעו כדי לעורר הלבבות לפקח על דרכי התשובה ויהיה זה זכרון למעשינו הרעים ומעשה אבותינו שהיה כמעשינו עתה עד שגרם להם ולנו אותן הצרות שבזכרון הדברים אלו נשוב להטיב כמו שנאמר והתודו את עונם ואת עון אבותם וגו' ולכן חייב כל איש לשום אל לבו באותן הימים ולפשפש במעשיו ולשוב בהן כי אין העיקר התענית כמו שכתוב באנשי ינינה וירא ד' את מעשיהם ואמרו חז"ל את שקם ואת תעניתם לא נאמר אלא את מעשיהם ואין התענית אלא הכנה לתשובה.

מדוע בעון ביטול תורה באו לשנאת חנם?

הנה בשו"ת תשובה מאהבה בהקדמה לחלק א' כתב דבר נפלא בדרך הלצה, דלכאורה קשה על הא דאמרין בגמ' יומא ט' ע"ב שהבית נחרב בגלל שנאת חנם, והרי בפסוק איתא דחרבן בא על עזבתם את תורתך/

ותירץ בדרך הלצה: ע"פ מה דאיתא בגמ' פסחים מ"ט ע"ב גדולה שנאה שונאים עמי הארץ לתלמידי חכמים יותר משנאה שונאים אומות העולם לישראל, והנה לפעמים עם הארץ טועה שחושב שהוא סובר על אחד שהוא תלמיד חכם ושונא אותו לחנם, כי לא יודע להבדיל בדבר נמצא דבגלל שלא למדו בא שנאת חנם נמצא הדכל אחד.

ויש לציין בענין זה דבר נפלא מה שכותב החתם סופר בדרשות חלק ב' ע"מ 550 ז"ל שמעתי בשם מורי בהפלאה על דרך הלצה, מה הטעם בהא דאיתא בגמ' שבת קל"ח ע"ב דעתידה תורה שתשכח מישראל, וכתב משום דכשיבא משיח יצטרכו לתקן חטא שנאת חנם ואיך יתקנו שעמי הארץ לא ישנאו את התלמוד חכם, זה ע"י שיעשו שכולם ישכחו ולא יהיה שנאה על התלמיד חכם.

מדוע נחרב בית המקדש

הרי רבי סבירא ליה דיום כיפור מכפר אפילו לא עשה תשובה?

איתא בגמ' יומא ט' ע"ב דבית המקדש הראשון חרב בעוון עבודה זרה, גילוי עריות, שפיכות דמים, ובית המקדש השני חרב בעוון שנאת חנם.

יש להקשות: לשיטת רבי דסבירא ליה יומא פ"ה ע"מ ב' דיום הכיפור מכפר בין עשה תשובה ובין לא עשה תשובה, למה נחרב בית המקדש הרי יום הכיפור כיפר על כל העוונות.

הנה בתוספת הרא"ש יומא פ"ה ע"מ ב' וכן בתוספת ישנים יומא פ"ה ע"מ ב' כתבו דלרבי נמי צריך תשובה לכפרה גמורה אף על גב דמהני יום הכפורים למעט מכרת, מ"מ כפרה גמורה בלא תשובה ליכא, דאל"כ למה חרב הבית בשביל עוונותיו כיון שיום הכפורים מכפר.

ובחתם סופר בספרו תורת משה בראשית י"ח ב' ד"ה והנה תמה על דבריהם: וז"ל ותמוהין דבריהם דהלא בבית ראשון חטאו הרבה גם בשפיכת דמים, ובפרט בבית שני שנחרב בעון שנאת חנם, ובעבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכיפור מכפר.

ועוד יש להקשות: דילמא חטאו באמרם שיום הכפורים מכפר, ובהא אפילו רבי מודה שאין יום הכיפור מכפר כדאיתא להדיא בגמ' יומא פ"ז ע"מ א' אפילו תימא רבי אגב שאני דהיינו אם חוטא וסומך שיום הכיפור מכפר אז אינו מכפר אפילו לרבי, ע"ש מה שתיירץ.

ובמהרי"א פרשת האזינו ע"מ צ"ז ע"מ ב' תירץ בכמה אופנים קושיא הנ"ל: א. הרי איתא בגמ' שם רבי אומר על כל עבירות שבתורה, בין עשה תשובה בין לא עשה תשובה, יום הכפורים מכפר, חוץ מפורק עול ומגלה פנים בתורה ומיפר ברית בשר, שאם עשה תשובה יום הכפורים מכפר, ואם לא עשה תשובה אין יום הכפורים מכפר, לפי הנ"ל אתי שפיר, דהני ג' עבירות היו בזמן החרבן, "פורק עול" מבואר בכתובים הרבה שעיקר סיבת החרבן היה בע"ז, ומיפר ברית מילה מבואר בגמ' מנחות נ"ג מפסוק ירמיה י"א ט"ז "ובשר קדש יעברו" ומגלה פנים בתורה כגון מנשה, ואיתא במדרש וכן בגמ' סנהדרין ק"ד איכה שעברו על ה' חמשה חומשי תורה ועל הל"ו כריתות כמנין איכה.

ב. ע"פ מה שכתב הרמב"ם פרק ג' מהלכות שגגות ומובא בבית יוסף אור"ח סימן תר"ו דהמבעט ביום כיפור שמחשב בלבו שאינו מכפר אינו מכפר, א"כ בזמן החרבן הרשיעו גם בזה שבעטו ביום כיפור, לכן לא כיפר.

מדוע נחרב בית המקדש

הרי הבגדי כהונה מכפרים על כל העבירות?

איתא בגמ' זבחים פ"ח ע"ב דהאפוד מכפר על עוון עבודה זרה, כתונת על שפיכות דמים, מכנסיים על גילוי עריות.

יש להקשות: איך אמרין בגמ' יומא ט' ע"ב דבית המקדש הראשון חרב בעוון "עבודה זרה" גילוי עריות" "שפיכות דמים" הלא בגדי כהונה היה מכפרים עליהם, כך מקשה השל"ה הקדוש מסכת ראש השנה ע"מ נ"ה ע"ב בדפוס ישן, וכן באפיקי יהודה שבועות ז' ע"ב, וכן במרגלית הים סנהדרין ל"ז ע"ב.

איכא כמה תרוצים

א. הבגדי כהונה היה מכפרים רק אלו שלא עשו את העבירות רק שיש להם חטא מחמת ערבות, על זה הגין הבגדי כהונה שלא יענשו, אבל על החוטאים ממש לא מכפרים הבגדי כהונה, ויתכן שבחורבן הבית אירע מחמת אותם רבים שעבדו עבודה זרה באותו זמן, וכן שאר עבירות, שעליהם לא כיפר הבגדי כהונה, כך תירץ השל"ה.

מעדני אשר: זה אתי שפיר רק לשיטת רש"י זבחים פ"ח ע"ב שסבירא ליה שאינו מכפר על בעל העבירות ממש, אבל לשיטת התוס' ערכין ט"ז ע"א וכן משמע בתוס' סנהדרין ל"ז ע"ב, וכן כתובות ל' ע"א, עיין ערוך לנר סנהדרין ל"ז ע"ב שסבירא ליה שאף על בעל העבירה ממש היה הבגדי כהונה מכפר, א"כ הדרא קושיא לדוכתא.

ב. ע"פ מה שכתבו התוס' סנהדרין ל"ז ע"ב שהבגדי כהונה היה מכפרים רק כשעשו תשובה, אבל בלא תשובה לא היה בכח הבגדי כהונה לכפר, והרי קודם לחרבן הבית לא עשו תשובה, לכן נחרב הבית המקדש, כך תירץ באפיקי יהודה שבועות ז' ע"ב, מובא במרגלית הים סנהדרין ל"ז ע"ב.

ג. הא דאפוד מכפר על עבודה זרה, זה רק דווקא מחשבת עבודה זרה, אבל על עבודה זרה בפועל אינו מכפר, לפי הנ"ל אתי שפיר דלא כיפר האפוד על עוון זה, כך תירץ הגר"ח קנייבסקי זצ"ל.

ד. יתכן שהאפוד היה מכפר על חטאיהם של יחידים שכשלו ועבדו עבודה זרה, אבל כשהציבור ברובו חטא בחטא זה האפוד לא מכפר, לפי הנ"ל אתי שפיר דקודם חורבן הבית הראשון היה הרבה מבני ישראל דעבדו לעבודה זרה, ולכן לא היה בכוחו של האפוד לכפר, כך תירץ ח"א.

ה. ע"פ מה דמבואר בגמ' שבועות ז' ע"ב שהאפוד מכפר דוקא על אדם שעבר עבירה זו במזיד ללא התראה, וכן על שגגה שלא נודעה עדיין לבעליה, אבל אדם שעבר עבירה חטא זה במזיד והתראה, מחוייב הוא מיתה והאפוד לא מכפר על כך, והרי בני ישראל קודם לחרבן הוזהרו כמה פעמים על ידי הנביאים לחדול ולהימנע מעבירות אלו, לכן האפוד לא כיפר מעשיהם, כך תירץ ח"א.

אדם ששכח ובידך שהכל על בשר בתשעת הימים מה יעשה?

יש לחקור אדם ששכח ובידך על בשר בתשעת הימים מה יעשה האם יאכל משהו מן הבשר כדי שלא יהא ברכתו לבטלה או דילמא אסור לו לאכול

הנה בארצות חיים סימן תקנ"א ס"ק כ"ה מביא בשם השדה חמד בשם פסקי רקאנטי סימן ט"ו דמי ששכח ובידך על בשר בתשעת הימים, יאכל כל שהוא, דבבשר כל שהוא אינו עובר על מנהגא, דלא שמחה איכא ולא ממעט באבילות איכא, ועל איסור ברכה לבטלה לא יעבור כיון דטעם כל שהוא.

וכן כתב בשו"ת שבת הלוי חלק י' סימן פ"א דלהלכה אם שכח ובידך על בשר בתשעת הימים, מותר לאכול משהו כדי שלא יהא ברכה לבטלה.

ערב שבת חזון אם מותר לטעום מהתבשיל שבישל לכבוד שבת?

יש לחקור ערב שבת חזון אם מותר לטעום מתבשיל של בשר ולבלוע **הנה בלקט יושר לתרומת הדשן** עמוד ק"י כתב שנראה לו היתר לנשים לטעום הקדירה אחר חצות בע"ש חזון, אבל אמר בשם ר' אנשיל שמיחה בידם, וכן כתב במקור חיים אור"ח סימן תקנ"א שמותר לנשים לטעום מהטעימה ערב שבת אחר חצות, ומדכתבו סתם ולא פרשו ש"מ מדבריהם דאפילו טעימה ובליעה מותר, אבל אפשר דכונתם כמו בטעימת תענית שמותר ע"י פליטה א"כ א"א לסמוך דאפילו טעימה ע"י בליעה מותר.

וכן בשו"ת התעוררות תשובה ח"ג סימן שמ"ב מסופק בזה דע"פ מה שכתב במג"א אור"ח סימן ר"ב ס"ק א' דמצוה לטעום מהתבשיל בכל ערב שבת, א"כ יהא מותר לטעום בע"ש כיון שמצוה הוא, ומסיק לחומרא דאסור לטעום מהתבשיל רק לטעום ולפלוט מותר כמו דלגבי תענית, וכן בשו"ת עין אליעזר סימן מ"ח כתב שלטעום ולפלוט מותר.

מי שנמשך סעודתו במוצ"ש חזון אם מותר לאכול בשר?

הנה במגן אברהם אור"ח סימן תקנ"א ס"ק כ"ו כתב מיד שהתפללו הקהל ערבית במוצ"ש אע"פ שהיחיד עדין לא התפלל עדיין אסור בבשר ויין.

יש להקשות: דמגן אברהם סותר עצמו דבמקום אחר אור"ח סימן ל' ס"ק ז' כתב דמי שלא הניח תפילין, אם לא התפלל ערבית יכול להניח תפילין, אע"פ שהציבור כבר התפלל, משום דדברגן אין היחיד נגרר אחר הציבור, ואיסור תפילין בליה אינה אלא מדרבנן, א"כ מדוע לגבי אכילת בשר בתשעת הימים כתב דנגרר אחר הציבור, כך הקשה בחיי אדם כלל קל"ב ומינהו בצ"ע.

פתחתי תשובה מתוך: דהכא שאני דחייב אדם לצער עצמו עם הציבור לכן נגרר אחר הציבור.

ובספר החיים בסימן הנ"ל כתב דהמג"א נמי סבירא ליה דאם התחיל הסעודה מבעוד יום מותר לו לאכול בשר במוצ"ש אע"פ שהקהל כבר התפללו מעריב, דלא גרע איסור שלא לאכול בשר מן איסור לאכול קודם הבדלה דקימ"ל דאם התחילו אין מפסיקין מכל"ש באיסור בשר דאינו רק מנהג דאין צריך להפסיק כלל, והמגן אברהם מיירי כשלא התחיל בשבת.

האם מותר לתת מתנה לבחור בר מצוה בתשעת הימים?

יש לחקור האם מותר לתת מתנה לבחור בר מצוה בתשעת הימים או דילמא אסור

הנה בשו"ת ויבדך דוד אור"ח סימן ע"א כתב **שמותר**, ומביא ראיה מהא דכתב המשנה ברורה אור"ח סימן תקנ"ד ס"ק מ"א דאסור לשלוח דורון לחבירו בתשעה באב משום דהוא כשאלת שלום, משמע אבל בשאר תשעת הימים מותר לשלוח מתנה לחבירו, א"כ מותר לתת מתנה לבר מצוה.

וכן מביא ראיה: מהא דכתב החות יאיר בספרו מקור חיים אור"ח סימן תקנ"ב ס"ק ז' וז"ל דמנהג פשוט שנוסעין מבית לבית בט"ו ימים ולקבל דורנות כנהוג ועושין סעודת חינוך, חזינן שאף בתשעת הימים מותר לשלוח מתנות, א"כ בודאי שמותר לתת מתנה לבחור בר מצוה.

וכן פסק בפסקי תשובות סימן תקנ"א ס"ק ג' דמותר לתת מתנות בתשעת הימים.

האם יש איסור לצחצח הנעלים בתשעת הימים?

יש לחקור האם יש איסור לצחצח הנעלים בתשעת הימים דהוא כמו כיבוס בבגדים שאסור או דילמא ליכא איסור

הנה בשו"ת שלמת חיים סימן ש"ב כתב דאסור לצחצח הנעלים בתשעת הימים, משום מדבריו שבין להשחיר ובין להבריק אסור.

ובשו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ג' סימן פ' כתב דלענין להבריק הנעלים מסתבר שאסור בתשעת הימים אף שלא שייך זה לכבוס דבגדים, אבל להשחירם בלא הברקה אם כבר הוסר שחורותם אינו רואה בזה טעם לאיסור, ולצורך שבת לאלו שלושין בגדי שבת יש להתיר אף להבריק.

ובשו"ת יביע אומר חלק ג' אורח חיים סימן ל"א נשאל בענין משיחת נעלים בשבוע שחל בו ט' באב, אם יש לאסור משום דדמי לכיבוס, ופסק שדינו ככיבוס, וא"כ יש לאסור להשחיר המנעלים בשבוע שחל בו ט' באב.

וכן פסק הגאון רבי שלמה זלמן אוירבעך הליכות שלמה ימי בין המצרים פרק ארבע עשר ס"ק י"ז דאסור לצחצח הנעלים בתשעת הימים, אבל לכבוד שבת מותר.

האם בתשעה באב מותר להרהר בדברי תורה אם אינו מוציא בשפתיו?

אייתא בגמ' תענית ל' ע"מ א' וכן קימ"ל אורח חיים סימן תקנ"ד ס"ק א' אסור לקרות בתורה נביאים וכתובים, ולשנות במשנה ובמדרש ובגמרא בהלכות ובאגדות, משום שנאמר תהילים י"ט ט' פקודי ה' ישרים משמחי לב, אבל קורא הוא באיוב ובדברים הרעים שבירמיה, ואם יש ביניהם פסוקי נחמה, צריך לדלגם, **בענין האם בתשעה באב יש חיוב של לימוד התורה כמו בכל יום עיין מה שכתבנו בספר מעדני אשר שנת תשס"ז** דברים נפלאים, **ובענין האם לימוד אותיות א' ב' חו"א בכלל לימוד התורה ואסור ללמוד בתשעה באב**, עיין בגליון מעדני אשר חג השבועות שנת תשע"ח.

יש לחקור האם להרהר בדברי תורה מותר בתשעה באב כיון דקימ"ל אור"ח סימן מ"ז דהמהרהר בדברי תורה אין צריך לברך ברכת התורה או דילמא לענין איסור לימוד בתשעה באב אסור אף בהרהור

הנה בספר האגור הלכות תשעה באב סימן תתמ"ז כתב וז"ל כתב מהר"י מולן ללמוד בט' באב ע"י הרהור רוב רבותינו פוסקים דהרהור לאו כדבוד דמי, לענין קריאת שמע וברכת המזון אפי' למ"ד אין צריך להשמיע לאזניו, מ"מ להוציאו בשפתיו צריך אבל בהרהור כלל לא.

ומסיק האגור: אמנם נלע"ד דהכא בט' באב הוא הטעם שאסור ללמוד משום שמחה דכתבי פקודי ה' ישרים משמחי לב, א"כ עיקר השמחה הוי בהרהור שאם ילמוד ולא יבין מה שמחה יש, ודמי להא דאז"ל תלמידי חכמים אסור להם להשהות במקום הטנופת שאי אפשר להם בלא הרהור תורה. לכן נראה לאסור.

ובש"ע סימן תקנ"ד ס"ק ג' כתב המחבר יש מי שאוסר ללמוד ע"י הרהור. **ובמשנה ברורה** סימן תקנ"ד ס"ק ה' כתב אף דהרהור לאו כדבור דמי, שאני הכא דעיקר טעמא משום שמחה ובהרהור איכא שמחה, ומהאי טעמא אסור ללמוד איזה דרוש או קשיא או תירוץ אפילו בדברים הרעים מפני ששמחה היא לו, ואסור להורות הוראה אם לא לחולה הצריך עכשיו ואסור לדון דיני ממונות דדין היינו תורה מיהו אם אין הבע"ד יכולים להמתין עד למחר שנוחצים לדרכם אפשר דשרי דהוי כרבים צריכים לו.

האם מותר לומר תהילים בתשעה באב?

יש לחקור האם תהילים מותר לומר בתשעה באב או דילמא גם אסור דנחשב כתורה

הנה בדרך החיים כתב שאין לומר תהילים כלל בתשעה באב, גם אחר חצות.

אבל המגן אברהם כתב סימן תקנ"ד ס"ק ו', מובא במשנה ברורה סימן תקנ"ד ס"ק ז' בפוזנא נוהגין שאין אומרים תהלים ושיר היחוד רק למחרתו אומרים של אמש ושל היום.

ומסיק המגן אברהם דבמדינה זו נוהגין לאמרם במנחה אף על גב דאסור בתלמוד תורה כל היום צריך לומר דסבירא ליה כיון שאומרה דרך בקשה שרי לאומרה במנחה ומח"ט מקילין בתפילין במנחה.

ובהליכות שלמה פרק ט"ו בארצות הלכה הערה 28 מביא שהגאון רבי שלמה זלמן אוירבעך זצ"ל התיר לומר כל היום תהילים לצורך חולה, וכן בעליה לקבר ביום יארציט החל בתשעה באב.

האם אסור לעשות הספדים בתשעה באב על אנשים שמתו כיון דאקרי מועד?

יש לחקור האם יש איסור להספיד אנשים בתשעה באב כיון דאין מספידין במועד ותשעה באב אקרי מועד או דילמא ליכא איסור

הנה במשנה ברורה סימן תקנ"ט כתב בשם הטורי זהב דאע"ג דנקרא מועד מ"מ מותר לעשות הספד על חכם שמת ולישב על גבי קרקע ואפילו אחר חצות, דכל ההוא יומא קבוע לבכיה והספד, ולענין זה לא אשגחינן במאי דקרוי מועד.

ובשו"ת שיח יצחק סימן ש"ה מביא שראה בספר אחד שהגאון רבי אפרים זלמן מרגליות זצ"ל נהג להספיד בכל תשעה באב הגאונים שנסתלקו בשנה ההיא טרם אמרו הקינה של ארזי הלבנון.

והנה החיד"א בספרו ברכי יוסף אורח חיים סימן תקנ"ב כתב יש מי שרצה לומר דמשום שתשעה באב נקרא מועד, אין לומר תקון חצות בליל תשעה באב, אך הרב ממקובל מהר"ם זכות כתב בתשובות כ"י על זה וז"ל לא ידעתי על מה יסמוך בדעתו זאת סברת האומר שלא לעשות התקון בליל ט' באב, כי כל איש ישראלי חייב להתאבל במרירות, ועבר עליו רוח קינה כל היום וכל הלילה, איברא כי אין לומר המזמורים וכן הוא מנהגי.

האם בתשעה באב אין חיוב לקרוע את בגדו כשרואה את המקדש כיון דאקרי מועד?

קימ"ל אור"ח סימן תקס"א, וכן יורה דעה סימן ש"מ סעיף ל"ה הרואה בית המקדש בחורבנה חייב לקרוע, ובספר מעדני אשר פרשת דברים תש"ע הארכתי מדוע יש הרבה שאין מקפידים לקיים הלכה זו.

הנה בהליכות שלמה תשעה באב פרק חמשה עשר הערה 45 נשאל לפי הנהוג דביום שאין אומרים תחנון אין קורעין על ראיית מקום המקדש האם קורעין בתשעה באב הואיל ואין אומרים בה תחנון משום דנקרא מועד.

ומסיק: דכל שאין אומרים בו תחנון יום שמחה הוא ומגרע במקצת צער ואבילות החורבן, אבל יום זה שהוקבע להיות כולנו אבילים ומקוננים בו על החורבן, נהי דאקרי מועד, היתכן שיגרע הוא עצמו מצער בחורבן.

מכתבים למערכת

האם אין חיוב לשלם הנדבות שמנדיבים בשעת עליה לתורה שחרי לא אומרים שיתנו רק הגבאי אומר

יש לחקור הבטחות שמבטיחים בעת עלייה לתורה האם חייבים לשלם, כיון שהאדם שמבטיח לא אמר כלום שיתן, רק הגבאי אומר בעבור שיתן, והעולה לתורה אומר את הסכום, א"כ במה נתחייב, או דילמא כיון שאמר את הסכום חייב לשלם

הגאון רבי ישראל שורץ שליט"א רב קהילת צאנז ביתר, דומ"ץ שכונת נוש שמונים, סרכ החרואה, שעיר החרואה, ור"מ בישיב"ג תורת שלמה זוסקאל ירושלים [הערה זו לעילוי נשמט אבי הכ"מ הגה"צ חיים יעקב מנחם בן הרב עזריאל ז"ל]

נראה להעיר ממש"כ הש"ך יורה דעה סימן רנ"ז ס"ק ז' וכתב המרדכי פ"ק דב"ב והיכא שנדר [ע"י] ש"ץ בבית הכנסת ליתן צדקה הואיל וידוע הגבאי שחייב צדקה לא עבר עד דתבע ליה הגבאי ע"כ, ומבואר מדבריו שהנודר ע"י ש"ץ [והוא הדין גבאי] חל עליו חיוב נדר. ובפרט דב"ד י"ל כיון שברדך כלל אומר הגבאי בעבור שיתן כך וכך וכו' והעולה לתורה אומר הסכום, א"כ הוי גם אמירה והסכמה מצד הנודר, וגם י"ל דהגבאי הוי כשלוחו שהסכימו רוב הפוסקים דמועיל שליחות בנדרים, ע"י ב"י וכו' אור"ח סימן תל"ד תורה"ד סימן רנ"ד וכו' נב"י קמ"א יורה"ד סימן ס"ז ובמכתב אפרים הלכות שליחות סוף סימן ז' וא"כ חל הנדר מכיון דהגבאי הוי שלוחו של הנודר.

מי שעשה מעשה קונדס לאחיו והבהילו שפינו את אביו בטיפול נמרץ ונדר כסף לצדקה האם חייב לתת

מה שחקרתם במי שעשה מעשה קונדס לאחיו והבהילו שפינו את אביו בטיפול נמרץ ונדר כסף לצדקה, האם חייב לשלם מה שנדר.

הרה"ג משה יחיאל הכהן ראטה שליט"א ירושלים

נראה להעיר שאפילו אם הסיבה היה לגרום לאחיו שינדר כסף לצדקה, כבר נסתפק הגמ"א סימן קנ"ו סק"ג אם לצורך מצוה מותר לגנוב דעת הבריות, ובשו"ת שמן ראש סימן ס"ה הביא מתוס' ב"ח ד"ה יתב דמוכח שאסור לגנוב אפילו דעת עכו"ם ואפילו במקום מצוה, אולם הגר"י בלוי בספרו צדקה ומשפט פ"ז סק"ה הוכיח מהגמ"א ע"כ גבי ר' ינאי דאיכא רוחא לענינים משמע שמותר לגרום כדי להוציא צדקה, וראה בספר ארח מישרים ש"ע למהות פ"ט דמתור לשקר לאפרושי אחרים מאיסור, ואולי גם לעשות מצוה, ובפ"ת יורה דעה ב' הביא מהמשכנות יעקב מדמחית לספיאק גמר ומקני ואין בזה נדר טעות כלל, ואם באנו לדון מטעם אסמכתא כבר הלכה רווחת בישראל דבצדקה והקדש קניא, ולכאורה כן מוכח גם בשו"ת חת"ס ח"מ סימן קפ"ה והנבא ב"ב י"ד ר"כ ר"ב במי שתרם בטעות לכלה לנישואיה ואחר שהגיע כסף לידה נפטרה ולא נכנסה לחופה שאינו צריך להחזיר, וע"ע בחשו"ק חמד ב"ב ד"ב ע"ב שכתב בשם חמו הגר"ש אלישיב דאפשר דבאופן שאינו מפרש מעשר כספים דב"ד יכול לכופו לתת מעשר, יש להסתכל על כך ככפייה לצדקה דש"ר, ומה שכתבתם בשם הנחלת שבעה דיש בזה משום נדר בטעות, יש להעיר שבשו"ת שבות יעקב ד"א סימן ע"ב השיג עליו.

מי שנדר ספר לביה"כ"ו ונסגר האם מותר לו לקחת לו לקחת את הספר

מה שחקרתם במי שנדר ספר לביה"כ"ו ונסגר הבית הכנסת האם מותר לו לקחת לו לקחת את הספר.

הרה"ג יעקב ישראל מייזנער שליט"א לונדון

נראה להעיר שלכאורה מי שנדר ספר לביה"כ"ו, כוונתו היתה לנדב הספר לגמרי לביה"כ"ו ולא עלה בדעתו אולי הביה"כ"ו יסגרו, שהרי זה אינו שכיח, והגבאים יחליטו מה לעשות עם כל הספרים, אבל ודאי שיכול לבקש מהגבאים אם הם מסכימים שיקח בחזרה אותו ספר שנדר.

מדוע מותר לתלמיד ללמוד אצל רב בתשלום הרי מכשילו בקבלת שכר עבור הלימוד

מה שהקשתם בשם אחרונים על הא דקמ"ל יורה"ד סימן רמ"ז ס"ה שאסור ללמד בשכר, לא מצא מי שילמדנו בחינם, ללמוד בשכר, דיש להקשות איך מותר לשלם לרב שכר, הרי עובר על ולפני עור לא תתן מכשול, שמכשילו בקבלת שכר עבור לימוד תורה, דהרי קמ"ל שאסור ליטול שכר על לימוד התורה, ותרצתם בכמה אופנים.

הגאון המפורסם רבי שמואל קהת גראס שליט"א חבר הבד"ץ קהילת מחזיקי הדת, אהבת תורה, בית הוראה ישיבת מיר, לטבת הפוסקים בתור עיליות, אוצר הפוסקים סוודא, קני תורה פסקות ירושלים [בדור]

נראה לתרץ, כיון שמבואר בש"ע ששכר בטילה מותר ליטול שכר, א"כ כיון דהתלמוד יכול לתלות דהרב לוקח שכר בטלה ליכא לפני עוור כיון שיש במה לתלות, עוד נראה דכתבו הפוסקים ע"י שו"ת מהרי"ם פ"זא סימן פ' דאם אינו מבין התלמוד בפעם אחת מותר ליקח שכר ללמדו מפני הטורח, ועיין גם כן בחידושי חתם סופר ש"ע ב' דאם התלמוד רוצה ללמוד דווקא מסכתא אחת, והרב רוצה לעסוק במסכתא אחריתא מותר לו ליקח שכר שמשנה לימוד ממסכתא למסכתא, וא"כ כיון דיש אופנים דהרב יכול ליקח שכר אין לפני עוור.

הרה"ג נפתלי רוטנברג שליט"א אלעד

נראה להעיר כמה דברים בקצרה 1)בסיפור מהרב אלישיב זצ"ל שאמר שעדיף שאדם ילמד מהרב בתשלום מאשר שלא ילמד ממנו בכלל כיון שבכל מקרה הוא מכשיל קצת את הרב או בכך שלא מלמדו או בכך שמלמדו בשכר, יש להעיר שאם לא ילמד ממנו הוא ממשיכו ב"שב ואל תעשה" ואם כן מלמדו בשכר אז מכשילו ב"קיום ועשה" 2) לדברי האמרי בינה שללמוד מהרב זה פיקוח נפש ולכן צריך ללמוד מהרב גם בשכר, יש להעיר שאם כן מדוע צריך לימוד מיוחד שאם לא מצא מלמד בחינם אז ילמד בשכר שם בבני מהפסקו "אמת קנה" אם זה סברא פשוטה, ושמה יש לתרץ שהגמ"א אמרה "אסמכתא בעלמא, 3)אפשר לענות על השאלה של לימוד בשכר, ע"פ המובא בש"ע הרב הלכות ה"ה פ"ד ה"ג ובק"א ש"ס וכו' שם ב"ב ה"ה לגבי תלמידי שאינו הגון שהוא צריך ללמוד מפי הרב אפי' שיש איסור ללמד תלמיד שאינו הגון, בגלל שהתלמיד צריך ללמוד כיון שאולי יסור למוטב ויחזור בתשובה ע"י הלימוד והרב צריך ללמדו כיון שא"כ א בעיני אחר, לאח"כ מצאתי שגם בלוקטי שיחות חלק כ"ט שיהיה ב' לפרשת ואמתון לומד שכך טובר גם הרמב"ם ומגדש שהתלמיד הרשע צריך לדחוק ולהיכנס אצל הרב שילמדו וזו היא "מבקש תורה" וצריך הרב ללמדו ע"פ ע"ז יש לפרש שלכן גם בנדר"ד צריך התלמיד לדחוק ברב שילמדו אפילו בשכר, ולכאורה זה ק"ו מתלמיד רשע.

איך מותר לומר בסיום מסכתא חדרן עלך הרי היא נדר והרבה לא מקפידים לקיימו

מה שהקשתם בהא דקמ"ל יורה"ד סימן ר"ח וסקורו מ"ג נדרים ח' ע"א האומר אשכים ואשנה פרק זה הויא נדר גמור, וחייב לקיימו, דיש להקשות על מה נהגו לומר בסיום מסכתא חדרן עלך, הרי כשאומר שיחזור חייב לקיים את זה מדין נדר, וחזינו הרבה דלא מקפידים אח"כ לקיים את זה, ובהרבה מקומות נוהגים לומר חדרן עלך בלי נדר, אבל קשה על אותם שאינם אומרים בלי נדר, איך אינם מקפידים לקיים את נדרם, ותרצתם בכמה אופנים.

הגאון מתתיהו ישראל הורוויץ שליט"א ליקווד מחבר ספר "אוצרות חיים" על מסכת ברכות ראש כולל בעיית דיל נראה לתרץ, דבספר החיים לאחי המהר"ל ספר זמירות ח"ב כתב בשם הפרי מגדים דהדרן היינו תפארתך עלינו וחינו מלשון הדר יופי, והכוונה הוא שההדר של התורה עלינו והדר שלנו הוא התורה וממילא אינו נדר, ובספר עיני יצחק כתב הגר"י רצאבי שליט"א דהדרן עלך הוא לשון עבר, ועניינו שחזרנו עלך מסכת פלוני, ולשון עתיד הוא נהדר, ואף שלמדו רק פעם ראשונה יכולין לומר חזרנו כך כיון שלמדו במעמי אמו, ובספר כרם אליהו כתב דהכוונה בהדרן עלך הוא לעתיד לבא לאחר פטירת האדם שחזרו על תלמודו בפני בית דין של מעלה, ואז יחזור גם על מסכת זו שלמד כמבואר בזהר הק' שכל מה שהאדם לומד בעולם הזה חוזרים ומלמדים אותו לעולם הבא.

האם גואל הדם בזמן הזה ומותר לתרוג רוצח בשוגג

מה שדנתם בשם הפוסקים האם שייך גואל הדם בזמן הזה.

הרה"ג אהרן הכהן פרידמן מודיעין עילית

נראה להעיר, דהנה הדין שגואל הדם יכול להרוג את הרוצח בוודאי שהוא חידוש שחידשה התורה שאין באופן זה איסור של לא תרצח, וכיוון שחידוש התורה נזכר בפרשת ערי מקלט, שאז יש לרוצח בשוגג אפשרות להיגאל מיד גואל הדם ע"י שילך לערי מקלט, אין לנו מקור שחידוש התורה שיכול גואל הדם להרוג את גואל הדם בזמן הזה שאין ערי מקלט ואין לרוצח אפשרות להינצל.

<p>גליון זה נודב ע"י ידידינו</p> <p>הרב הערצקא ענגיל שליט"א בארא פארק</p> <p>לזיכוי רבבות</p> <p>יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות</p> <p>יזכה לכל ברכות התורה</p>	<p>גליון זה נודב ע"י ידידינו</p> <p>הרב אברהם רייך שליט"א ליקווד</p> <p>לזיכוי רבבות</p> <p>יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות</p> <p>יזכה לכל ברכות התורה</p>	<p>גליון זה נודב ע"י ידידינו</p> <p>הרב יחיאל מיכל רוזנברג שליט"א מונטריאל</p> <p>לזיכוי רבבות</p> <p>יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות</p> <p>יזכה לכל ברכות התורה</p>
<p>גליון זה נודב ע"י ידידינו</p> <p>הרב שלום משה רוט שליט"א מאנסי</p> <p>לזיכוי רבבות</p> <p>יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות</p> <p>יזכה לכל ברכות התורה</p>	<p>גליון זה נודב ע"י ידידינו</p> <p>הרב מאיר אנגלדער שליט"א בארא פארק</p> <p>לזיכוי רבבות</p> <p>יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות</p> <p>יזכה לכל ברכות התורה</p>	<p>גליון זה נודב ע"י ידידינו</p> <p>הרב יעקב הרבסט שליט"א ירושלים</p> <p>לעילוי נשמת אביו הרב נתן בן הרב אברהם יהושע ז"ל</p> <p>נ.ל.ב.ע ז' אב ת.נ.צ.ב.ה</p>
<p>גליון זה נודב ע"י ידידינו</p> <p>הרה"ג מרדכי סטלר שליט"א וליאמסבורג</p> <p>לזיכוי רבבות</p> <p>יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות</p> <p>יזכה לכל ברכות התורה</p>	<p>גליון זה נודב ע"י ידידינו</p> <p>הרב משה שטיינמן שליט"א מאנסי</p> <p>לזיכוי רבבות</p> <p>יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות</p> <p>יזכה לכל ברכות התורה</p>	<p>גליון זה נודב ע"י ידידינו</p> <p>הרב אהרן ישעי' שפיצר שליט"א יוניאן סיטי</p> <p>לזיכוי רבבות</p> <p>יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות</p> <p>יזכה לכל ברכות התורה</p>
<p>גליון זה נודב לעילוי נשמת</p> <p>האשה החשובה</p> <p>מרת שיינדל רייזמן בת הרב צבי הלוי ע"ה</p> <p>נפטרה ה' מנח"א תשנ"ז ת.נ.צ.ב.ה</p>	<p>גליון זה נודב ע"י ידידינו</p> <p>הרב ראובן רוזנברג שליט"א בארא פארק</p> <p>לזיכוי רבבות</p> <p>יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות</p> <p>יזכה לכל ברכות התורה</p>	<p>גליון זה נודב ע"י ידידינו</p> <p>הרב שלום משה רוט שליט"א מאנסי</p> <p>לזיכוי רבבות</p> <p>יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות</p> <p>יזכה לכל ברכות התורה</p>